

А.В. ЛАРКА, к.е.н., ХЕПУ, Харків

Н.А. ПОТАШНА, магістрант НТУ «ХП», Харків

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління ризиками на підприємствах, що передбачає визначення інтегрального ефекту.

Предложен методический подход к оцениванию эффективности системы управления рисками на предприятиях, которое предусматривает определение интегрального эффекта.

A methodical approach to evaluating the effectiveness of risk management in enterprises, which includes evaluation of integrated effect, is given.

Ключові слова: ефективність, абсолютна ефективність, відносна ефективність, ефект, система управління ризиками.

Вступ

На сьогодні промислові підприємства характеризуються високим ступенем ризиків та низьким рівнем управління ними. Тому актуальним є формування системи управління ризиками, що дає змогу отримати позитивний результат діяльності за мінімальних втрат. Будь-які рекомендації та розробки з удосконалення діяльності підприємства, зокрема і пропозиції щодо вдосконалення системи управління ризиками, потрібно розглядати крізь призму їх переваг та недоліків, а також оцінювати ефективність її запровадження.

Постановка задачі

Метою цієї статті є розроблення методичного підходу до оцінювання ефективності системи управління ризиками на підприємствах за допомогою визначення показника інтегрального ефекту.

Методологія

Для визначення складових інтегрального ефекту застосовано цільовий, ситуаційний, функціональний, системний та процесний підходи.

Результати дослідження

У літературних джерелах і на практиці достатньо уваги приділено питанням управління ризиками [1-3] та методико-прикладним аспектам формування системи управління для підприємств окремих галузей [4-6], проте немає єдиного погляду на методику визначення ефективності систем управління взагалі і системи управління ризиками зокрема.

Під час оцінювання ефективності впровадження системи управління ризиками, як і при оцінюванні ефективності інших заходів, необхідно розрізняти абсолютну та відносну ефективність. Особливості побудови запропонованої системи управління ризиками наведені на рис. 1.

У процесі запровадження системи управління ризиками підприємство матиме такі види витрат:

- витрати на організацію робочих місць групи інформаційного та методичного забезпечення новоствореної служби управління ризиками ($V_{орм}$);
- витрати на заробітну плату працівників, що забезпечують функціонування системи ($V_{зп}$);
- витрати на нарахування на заробітну плату вказаних працівників ($V_{нзп}$);
- витрати на організацію системи збирання та оброблення інформації ($V_{зoi}$);
- витрати на реалізацію обраних методів оптимізації ризику ($V_{мор}$);
- витрати на впровадження заходів щодо попередження ризику ($V_{зпр}$);
- інші витрати ($V_{ін}$).

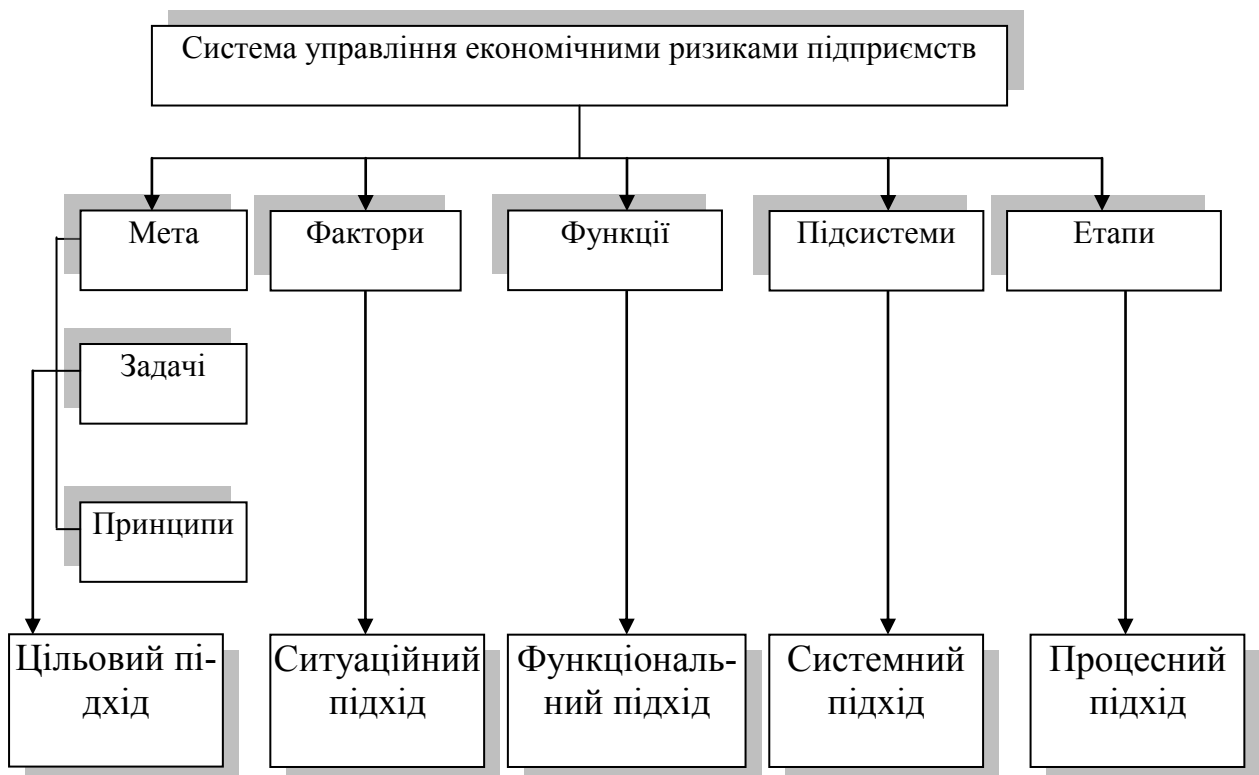

Рис. 1 – Формування системи управління економічними ризиками

Таким чином, загальні витрати на запровадження системи управління ризиками (В) становитимуть:

$$B = B_{\text{орм}} + B_{\text{зп}} + B_{\text{нзп}} + B_{\text{зоі}} + B_{\text{мор}} + B_{\text{зпр}} + B_{\text{ін}} \quad (1)$$

Впровадження системи управління ризиками забезпечує такі вигоди підприємству:

- зменшення збитків внаслідок настання ризикових подій (ΔZ);
- зниження витрат від простоювання підприємства чи його структурних одиниць ($\Delta B_{\text{пр}}$);
- збільшення (доотримання) прибутку підприємства через ефективне використання методів оптимізації ризику ($\Delta \Pi$);
- зменшення експлуатаційних витрат підприємства за рахунок збільшення продуктивності праці через покращення рівня інформованості ($\Delta B_{\text{ін}}$);
- зниження накладних витрат через впровадження системи управління ризиками ($\Delta B_{\text{н}}$).

Таким чином, додатковий прибуток від впровадження системи ризик-менеджменту (Π) становитиме:

$$\Pi = \Delta Z + \Delta B_{\text{пр}} + \Delta \Pi + \Delta B_{\text{ін}} + \Delta B_{\text{н}} \quad (2)$$

Зазначимо, що поряд із оцінкою економічної ефективності необхідно враховувати вплив запропонованих заходів на різні сторони функціонування об'єкта управління та визначати інші види ефектів, які доповнюватимуть економічний. Найчастіше, крім економічного, виокремлюють і інші види ефектів, які разом утворюють інтегральний ефект (див. рис. 2).

Організаційний ефект характеризує якість побудови системи управління ризиками, прийняття управлінських рішень, реакцію системи управління на непередбачувані ситуації, швидкість та правильність вибору методів управління ризиками тощо.

Ефект достовірності та своєчасності полягає у зменшенні помилок під час підготовки та прийняття управлінських рішень за наявної системи ризик-менеджменту. Адже допущення помилок на будь-якому рівні може негативно відобразитися на показниках діяльності суб'єкта господарювання та призвести до затягнутості в часі цілого процесу.

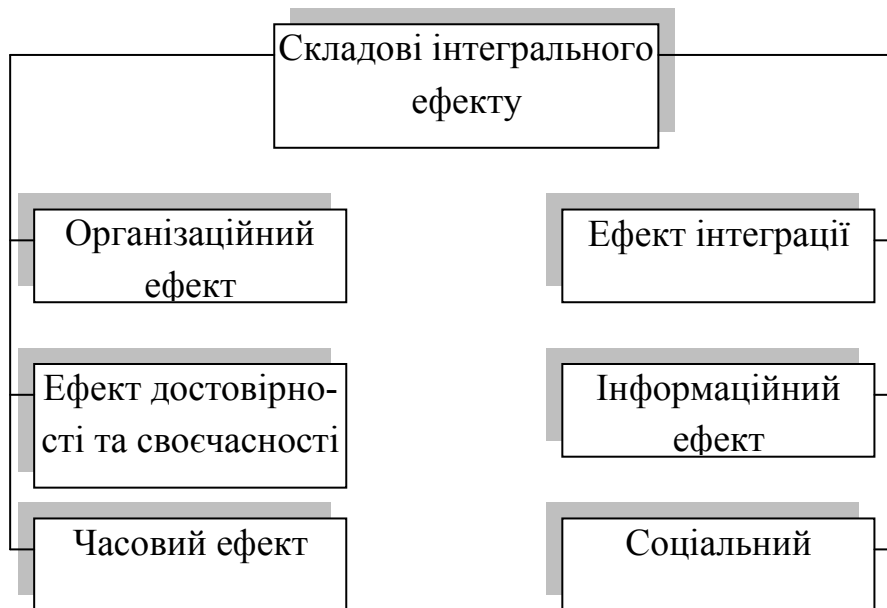

Рис. 2 – Складові інтегрального ефекту при оцінюванні ефективності впровадження системи управління ризиками

Економія часу від впровадження системи (часовий ефект) полягає в тому, що зменшується час на збирання, оброблення та оформлення інформації, необхідної для прийняття управлінського рішення та налагодження роботи рівнів управління запропонованої системи. Служба управління ризиками як самостійний новостворений підрозділ постійно відслідковує події на рівні окремих підрозділів і на рівні підприємства загалом, аналізує інформацію та формує бази даних. Таким чином, економія часу досягається за рахунок таких елементів:

- економії затрат часу на процес управління ризиками, $\Delta T_{\text{пур}}$;
- зменшення затрат часу на ліквідацію негативних наслідків від настання ризикових подій, $\Delta T_{\text{лн}}$;
- зменшення часу організаційних простоїв, $\Delta T_{\text{оп}}$.

Загальна економія часу (ΔT) становитиме:

$$\Delta T = \Delta T_{\text{пур}} + \Delta T_{\text{лн}} + \Delta T_{\text{оп}} \quad (3)$$

Економія витрат часу приведе до зменшення поточних витрат за окремими статтями, до зменшення розміру непрогнозованих збитків, а також позитивно відобразиться і на капітальних витратах підприємства. Це пов'язано з тим, що економія часу сприятиме раціональному використанню виробничих потужностей та, відповідно, зменшенню потреби у них.

Зазначимо, що залежність від інформаційних систем та баз даних спричиняє появу нових ризиків – таких, як ризик втрати інформації, її витік тощо. Це потрібно також враховувати в процесі управління.

Ефект інтеграції полягає в об'єднанні зусиль усіх рівнів управління для ефективного управління ризиками. Вказаний вид ефекту сприяє поширенню даних про об'єкти ризик-менеджменту, досягненню економії часу щодо їх пошуку та оброблення. Інформація з новостворених баз даних є доступною для представників будь-якого рівня управління для вирішення стратегічних та поточних завдань. Ефект інтеграції забезпечує також взаємозв'язок та вплив на ефект часу, що дає змогу економити накладні витрати.

Інформаційний ефект складно подати в кількісному вигляді, проте інформація щодо виявлення, оцінювання ризиків та актуальних методів їх оптимізації стає структуризованою, своєчасною, доступною та більш зрозумілою для користувачів. Розширюється об'єм інформаційних масивів, зростає рівень інформаційного забезпечення працівників, підвищується обґрунтованість рішень, які приймаються в умовах невизначеності. Перелічені фактори сприяють підвищенню якості управлінських рішень, які ухвалюються за певних умов, та загалом якості управління ризиками господарської діяльності підприємств. Таким чином, підвищення рівня інформаційного забезпечення системи управління ризиками приводить до зниження ймовірності виникнення ризикових ситуацій та зменшення ступеня їх впливу, і, як наслідок, зниження збитків.

Соціальний ефект від запровадження системи управління ризиками полягає у появі можливості та необхідності навчання, підвищення кваліфікації працівників, формуванні атмосфери захищеності персоналу, апарату управління та власників підприємства. Наслідком цього стає збільшення продуктивності праці, зарплатовіддачі та задоволення потреб ринку.

Висновки

Таким чином, можна стверджувати про різноманітність аспектів економічної ефективності, які необхідно враховувати під час проведення аудиту системи ризик-менеджменту на підприємствах в сучасних умовах. Проведення аудиту передбачає кількісне оцінювання таких складових інтегрального ефекту, як організаційний, часовий, інформаційний, соціальний ефекти, ефект достовірності та своєчасності, ефект інтеграції.

Список літератури: 1. *Донець Л.І.* Економічні ризики та методи їх вимірювання : навч. посібн. / *Л.І. Донець*. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 312 с. 2. *Івченко І.Ю.* Економічні ризики : навч. посібн. / *І.Ю. Івченко*. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 304 с. 3. *Стейнберг Р.М.* Концептуальные основы по управлению рисками организации: интегрированная модель / *Р.М. Стейнберг, М.И. Эверсон, Ф.Д. Мартене* и др. – 2004. – 151 с. 4.

Лук'янова В.В. Діагностика ризику діяльності підприємства : монографія / В.В. Лук'янова. – Хмельницький : ПП В.В. Ковальський. – 2007. – 312 с. 5. Ріщук Л.І. Формування системи управління ризиками на підприємствах нафтогазового комплексу / Л.І. Ріщук // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – У 9-ти т. – Т. VII. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ. – 2009. – Вип. 250. – С. 1792-1796. 6. Мішин О.Ю. Управління економічними ризиками підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами / О.Ю. Мішин. – Харків, 2006. – 20 с.

Надійшло до редколегії 13.01.2012

УДК 336.71

Р.Ю. КРЯЧКО, магістрант, НТУ «ХП», Харків
Л.А. ЖМІНЬКА, магістрант, НТУ «ХП», Харків

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКА

У роботі розглянута проблема управління кредитним портфелем комерційного банку. Проведений аналіз оптимального кредитного портфелю банку, визначені основні цілі та принципи кредитної політики для досягнення ефективної роботи банківської установи.

В работе рассмотренная проблема управления кредитным портфелем коммерческого банка. Проведенный анализ оптимального кредитного портфеля банка, определенные основные цели и принципы кредитной политики для достижения эффективной работы банковского учреждения.

The paper considers the problem of credit portfolio of commercial bank. The analysis of optimal loan portfolio of the bank, certain basic goals and principles of credit politics to achieve the efficient operation of the banking institution.

Ключові слова: кредитний портфель, кредитна політика, кредит, кредитоспроможність.

Вступ

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки та банківської системи зокрема характеризується значним динамізмом та невизначеністю. В цих умовах надзвичайної актуальності набувають проблеми управління кредитним портфелем комерційних банків шляхом формування кредитної політики.

Аналіз останніх публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Примостка Л.О.[1], Вовчак О.Д.[2], Ковальчук Г.Г. Коваль М.М.[3], Дьомін О.[5], Тиркало Р.І., Шивоблок З.І.[6], Чорна М.В., Броннік Ю.[8], Ансофф И.[9], Кіндраціка Л.М.[10] не вирішили питання управління кредитним портфелем комерційного банка.